

СУЧАСНІ МОДЕЛІ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Мета дослідження: дізнатись про сучасні моделі ринкового господарства. **Об'єкт дослідження:** економічні процеси, явища, ситуації та умови економічного життя. **Предмет дослідження:** причинно – наслідкові механізми функціонування економіки. **Завдання дослідження:** проаналізувати кожну з них і виявити переваги або недоліки. Розпочнемо з поглиблення в історію, а саме друга половина ХХ ст. коли світ був поділений на сфери впливу Америки й Радянського Союзу, протистояння двох економічно – політичних і соціально – політичних моделей. Капіталізм чи соціалізм – риторичне питання? Головне протистояння двох систем, підкріплювалось пропагандою одних і звинуваченням інших. Соціалізм – хвороба, яка захопила безліч країн і відкинула їх у культурному, соціально – політичному і економічному розвитку на роки назад. Можна з повною впевненістю оголосити перемогу капіталізму, як системи ефективно працюючої донині. На мою суб'єктивну думку, капіталізм – є найгіршою економічною формою, якщо не брати до уваги всіх інших. Історія дає нам можливість проаналізувати події і дійти певного логічного висновку, але до сих пір люди живуть «світлим майбутнім» де у всіх все порівну. Конкуренція і вільний ринок – залог успіху і перемоги, який визначив майбутнє всіх країн. Свобода торгівлі, свобода переміщення, свобода слова – головні принципи капіталістичного ладу. Класичне товарне господарство, на певному етапі суспільного розвитку виявилось не досить ефективним в економічному, і особливо в соціальному аспекті, внаслідок чого класичну ринкову систему господарства замінили сучасні моделі економіки. Пропонуємо розглянути кожну з моделей детальніше, дізнатись про особливості структури та функціонування в країнах з високим та низьким рівнем життя. В сучасному світі можна вважати, що в кожній економічно розвиненій країні існує власна модель ринкової економіки, сформована під впливом історичних традицій, конкретних умов її функціонування і розвитку. Модель економіки США суттєво відрізняється від моделі економіки Японії, так само як економічна модель Франції – від моделей Німеччини або Швеції [2, с 134]. Дістав поширення поділ сучасних моделей економіки на дві групи: змішану економіку та соціальне ринкове господарство. Зміст терміна «змішана економіка» може розглядатися як сукупність ринків, товарів та послуг які пов'язані між собою, або є специфічними ознаками, що виявляються в особливостях функціонування і в відносинах, які формуються в рамках цих ринків. Інші автори вважають, що змішана економіка – це західна модель соціально-економічного розвитку, що передбачає поєднання приватної і державної форм власності. Спочатку розвинене товарне виробництво набуло загального характеру, оскільки всі створювані корисні блага набували форми товару, але в другій половині ХХ ст. під впливом науково-технічної революції та державного втручання у господарське життя в ньому виділився не товарний сектор [1, с 106]. До нього ввійшло виробництво продуктів та сфера послуг, які не реалізувалися через ринок (фундаментальні наукові дослідження, безкоштовні види освіти та інші послуги) [5, с 134]. Змішану економіку вважають поєднанням елементів капіталізму і соціалізму, що відображено в теорії «конвергенції» двох систем. Згідно з класифікацією за вказаними критеріями, цілями та інструментами можна виділити чотири основні моделі соціальної політики [1, с 13]. Перша модель набула застосування крім Німеччини в Австрії, Бельгії, Нідерландах, Швейцарії, частково у Франції. Для цієї моделі характерні високі обсяги перерозподілу ВВП через бюджет (приблизно 50%), формування страхових фондів в основному за рахунок роботодавців, розвинена система соціального партнерства, прагнення до досягнення повної або максимально високої зайнятості. Друга модель використовується у Великобританії, Ірландії, а також у Канаді. Вона передбачає дуже низький рівень перерозподілу ВВП (не більше як 40%), переважно пасивний характер державної політики зайнятості, велику, питому вагу приватних і суспільних компаній та організацій в наданні соціальних послуг. При цьому зазначаю, що за різними зведеними індексами «комфортності» і якості життя Канада в останні роки вийшла на перше місце в світі. У країнах Південної Європи (Греція, Іспанія і Італія) реалізується середземноморська модель. Обсяг ВВП, перерозподіленого через бюджет, тут значно варіює (від майже 60% в Греції та Італії до 40% в Іспанії). Соціальна політика переважно адресована соціально уразливим категоріям громадян і не є всеохопною. Четверта модель – скандинавська, використовується в Швеції, Данії, Норвегії і Фінляндії. Для скандинавської моделі характерна активна запобіжна соціальна політика, розуміння соціального добробуту як мети економічної діяльності країни, високі обсяги перерозподілу національного ВВП (50-60%) через бюджет, реалізація ідей соціальної справедливості. Основну роль у фінансуванні соціальних витрат через бюджет центрального уряду і субнаціональні бюджети відіграє держава [4, с 77-80]. Більш визначеним є поняття «соціальне ринкове господарство». В ньому акцентується увага на двох важливих ознаках моделі економіки: 1) вона в основі залишається ринковою, а тому і зберігається термін «ринкове господарство» 2) поняття «соціальне» підкреслює суттєву ознаку - ринкова економіка так чи інакше соціалізується неринковими інститутами (насамперед державою). Спільна риса сучасної Європи – винятково високий рівень соціального і економічного добробуту громадян. В умовах соціальної ринкової економіки в економічний процес втручається держава. Держава створює власну монополію і керує нею, не допускаючи бізнес, або перебирає на себе функції «судді» і вирішує кому варто посувати свої позиції [3, с 59]. Основною метою соціальної ринкової економіки є підвищення добробуту на загальну користь, справедливе розподілення товарів, гарантія соціального захисту, гідні умови життя з економічного погляду [4, с 71]. Соціальне ринкове господарство залишає «вільному ринку» простір для прояву його рушійних сил, але має місце пряме втручання в його розвиток, коли на думку держави виникає загроза небажаних для суспільства наслідків [3, с 59]. **Висновок:** Отже, розглянуті моделі вирізняються своїми особливостями структури, але кожна з них акцентує свою увагу на соціальному добробуті людини, забезпеченні грошима малозабезпечених і найголовніше втручанням держав у функціонування ринку. Ринок, як явище не потребує прямого втручання, а тим паче утиску функціонування ринкової економіки, заборони або примусу з боку держави – це все є пережитками минулого «яке благополучно зникло». Головна ідея «ринкової економіки» - конкуренція, якої варто дотримуватись!

Список використаних джерел

1. Борисов Е.Ф. Экономическая теория: Учеб. М.: Юрист, 1997. 568 с.
2. Варга В. Роль государства в рыночном хозяйстве // Мировая экономика и междунар. отношения. 1992. № 11. С. 131-140.
3. Єременко В. Про науку і курс соціальної економіки // Економіка України. 1996. № 5. С.55-61.
4. Нестеренко А. Социальная рыночная экономика: уроки для России, концептуальные основы, исторический опыт // Вопр. экономики. 1998. № 8. С. 71-84.
5. Петруня Ю.Є. Непрофесійні суб'єкти ринку акцій України. К.: Т-во «Знання» України, КОО, 1999. 262 с.